

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2017-2023

1.1. Podstawowe informacje o przedmiocie/module

Nazwa przedmiotu/module	Histologia, embriologia i cytofizjologia
Kod przedmiotu/module*	HEC/B
Wydział (nazwa jednostki prowadzącej kierunek)	Wydział Medyczny, Uniwersytet Rzeszowski
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Katedra Nauk Morfologicznych, Zakład Histologii i Embriologii
Kierunek studiów	Lekarski
Poziom kształcenia	Jednolite studia magisterskie
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne/niestacjonarne
Rok i semestr studiów	Rok I, semestr 2
Rodzaj przedmiotu	Obowiązkowy
Koordynator	prof. dr hab. Stanisław Orkisz
Imię i nazwisko osoby prowadzącej/osób prowadzących	prof. dr hab. Stanisław Orkisz dr Sabina Galiniak lek. wet. Izabela Krawczyk-Marć

* - zgodnie z ustaleniami na wydziale

1.2. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Wykl.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt ECTS
15	25	-	-	15	-	-	-	6

1.3. Sposób realizacji zajęć

X zajęcia w formie tradycyjnej

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.4. Forma zaliczenia przedmiotu/module (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

2. Wymagania wstępne

Podstawowe wiadomości z zakresu biologii
--

3. Cele, efekty kształcenia, treści programowe i stosowane metody dydaktyczne

3.1. Cele przedmiotu/module

C1	Poznanie podstawowych informacji teoretycznych z zakresu histologii, embriologii i cytofizjologii tj. budowa komórek, tkanek, układów i narządów organizmu człowieka, powiązanie budowy komórek i tkanek z pełnionymi funkcjami.
C2	Zapoznanie z mechanizmami kształtowania się organizmu w czasie embriogenezy, zasadniczymi

	procesami regulacji rozwoju układów i narządów oraz powstania wad rozwojowych.
C3	Opanowanie umiejętności praktycznych polegających na rozpoznawaniu pod mikroskopem podstawowych elementów strukturalnych tworzących tkanki oraz rozpoznawaniu prawidłowych narządów na preparatach histologicznych.

3.2. Efekty kształcenia dla przedmiotu/modułu

EK (efekt kształcenia)	Treść efektu kształcenia zdefiniowanego dla przedmiotu (modułu)	Odniesienie do efektów kierunkowych (KEK)
EK_01	Zna podstawowe struktury komórkowe i ich specjalizacje funkcjonalne	A.W4.
EK_02	Zna mikroarchitekturę tkanek, macierzy pozakomórkowej oraz narządów	A.W5.
EK_03	Zna stadia rozwoju zarodka ludzkiego, budowę i czynność błon płodowych i łożyska oraz zna etapy rozwoju poszczególnych narządów	A.W6.
EK_04	Obsługuje mikroskop optyczny, także w zakresie korzystania z immersji	A.U1.
EK_05	Rozpoznaje w obrazach z mikroskopu optycznego lub elektronowego struktury histologiczne odpowiadające narządom, tkankom, komórkom i strukturom komórkowym oraz dokonuje opisu i interpretacji ich budowy, oraz interpretuje relacje między budową i funkcją	A.U2.
EK_06	Zna funkcje genomu, transkryptomu i proteomu człowieka oraz podstawowe metody stosowane w ich badaniu; opisuje procesy replikacji, naprawy i rekombinacji DNA, transkrypcji i translacji, oraz degradacji DNA, RNA i białek; zna koncepcje regulacji ekspresji genów	B.W14.
EK_07	Zna sposoby komunikacji między komórkami, a także między komórką a macierzą zewnątrzkomórkową oraz szlaki przekazywania sygnałów w komórce i przykłady zaburzeń w tych procesach prowadzące do rozwoju nowotworów i innych chorób;	B.W21.
EK_08	Zna procesy takie jak: cykl komórkowy, proliferacja, różnicowanie i starzenie się komórek, apoptoza i nekroza oraz ich znaczenie dla funkcjonowania organizmu	B.W22
EK_09	Zna w podstawowym zakresie problematykę komórek macierzystych i ich zastosowania w medycynie	B.W23.

3.3. Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
1. Układ naczyniowy. Charakterystyka morfologiczna i czynnościowa dużych naczyń krwionośnych – tętnice typu mięśniowego i sprężystego, naczynia żyłne. Budowa histologiczna, typy naczyń włosowatych oraz miejsce występowania. Anastomozy tętniczo-żyłne.
2. Układ pokarmowy (jama ustna, wargę, język, przełyk). Błona śluzowa jamy ustnej i jej regionalne zróżnicowania. Budowa histologiczna wargi. Język – brodawki i gruczoły. Budowa i czynność kubków

smakowych. Budowa histologiczna ściany przełyku.
3. Układ pokarmowy (żołądek, jelito cienkie, grube). Organizacja błony śluzowej żołądka, charakterystyka gruczołów i ich skład komórkowy. Jelito cienkie i grube, przystosowanie do funkcji (kosmki i krypty jelitowe), odcinkowe zróżnicowanie ich struktury.
4. Układ oddechowy. Drogi przewodzące powietrze: jama nosowa – charakterystyka błony śluzowej z uwzględnieniem błony węchowej. Nabłonek dróg oddechowych – typy komórek. Krtań, tchawica, drzewo oskrzelowe. Właściwy mięsz płuca: budowa drzewa pęcherzykowego. Nabłonek oddechowy: typy pneumocytów i ich funkcje. Unaczynienie płuc.
5. Układ wydalniczy. Nerka – część korowa i rdzenna. Unaczynienie nerki. Pojęcie nefronu i lokalizacja jego odcinków w obrębie miąższu nerki. Ciało nerkowe, ultrastruktura bariery filtracyjnej. Charakterystyka strukturalna i czynnościowa kolejnych odcinków nefronu. Budowa i funkcja kielichów i miedniczek nerkowych, moczowodu i pęcherza moczowego.
6. Układ rozrodczy męski. Budowa i funkcja gonady męskiej. Kanalik kręte nasienne, nabłonek plemnikotwórczy, budowa plemnika, gruczoł śródmiąższowy jądra. Drogi wyprowadzające nasienie: najądrze, nasieniowód, dodatkowe gruczoły płciowe: pęcherzyki nasienne, gruczoł krokowy, gruczoł opuszkowo-cewkowy. Narząd kopulacyjny – prącie.
7. Układ dokrewny. Przysadka mózgowa – podział na część gruczołową i nerwową. Klasyfikacja komórek części gruczołowej. Część nerwowa. Związek czynnościowy przysadki z podwzgórzem. Tarczyca – struktura pęcherzyka, budowa tworzących go komórek i ich cykl produkcyjny, komórki C. Przytarczyce – budowa histologiczna i typy komórek. Szyszynka. Nadnercze: część korowa, podział na warstwy i ich czynność. Cechy ultrastrukturalne komórek. Część rdzenna, komórki chromochłonne. Paraganglia – ciała przyzwojowe. Hormony przewodu pokarmowego, komórki dokrewne gonad. System rozproszonych komórek dokrewnych DNES/układ APUD.
8. Repetytorium.

B. Problematyka ćwiczeń

Treści merytoryczne
1. Układ pokarmowy (część 1 – jama ustna, język, zęby, gruczoły ślinowe, przełyk, żołądek, schemat wydzielania HCl w żołądku).
2. Układ pokarmowy (część 2 – ogólna budowa histologiczna jelit z uwzględnieniem różnic, wyrostek robaczkowy, duże gruczoły przewodu pokarmowego – wątroba i trzustka – budowa histologiczna i funkcje).
3. Układ oddechowy (drogi przewodzące powietrze: jama nosowa, krtań, tchawica, oskrzela – budowa histologiczna, część oddechowa: oskrzeliki oddechowe, pęcherzyki płucne, wymiana gazowa, bariera krew-powietrze)
4. Układ moczowy (nerka – budowa ogólna, nefron – budowa, aparat przykłębkowy, drogi wyprowadzające mocz – moczowód, pęcherz moczowy, cewka moczowa – budowa histologiczna).
5. Układ rozrodczy żeński (jajnik – ogólna budowa histologiczna, pęcherzyki jajnikowe, ciało żółte, jajowód, macica – błona śluzowa i mięśniowa, pochwa – budowa histologiczna). Cykl jajnikowy i menstruacyjny.
6. Układ rozrodczy męski (jądro, najądrze, nasieniowód, gruczoł krokowy – budowa histologiczna).
7. Gruczoły wewnątrzwydzielnicze (przysadka mózgowa, szyszynka, tarczyca, przytarczyce, nadnercze – budowa histologiczna).
8. Skóra i jej wytwory (owłosiona i nieowłosiona, budowa włosa, gruczoły – łojowy, potowy, mlekowy).
9. Repetytorium praktyczne. Zaliczenie ćwiczeń.

C. Seminaria

Treści merytoryczne
1. Układ chłonny. Komórki uczestniczące w reakcjach immunologicznych: limfocyty i ich subpopulacje,

komórki prezentujące antygen. Tkanka limfoidalna. Organizacja grudki chłonnej. Budowa i czynność węzła chłonnego. Śledziona – budowa miazgi białej i czerwonej oraz ich funkcje. Grasica i jej rola jako centralnego narządu limfatycznego.
2. Układ pokarmowy. Organizacja zrazikowa/płacikowa wątroby (zrazik/płacik w ujęciu klasycznym i czynnościowym). Charakterystyka morfologiczna, ultrastrukturalna i czynnościowa hepatocytu. Unaczynienie wątroby. Trzustka jako gruczoł: egzokrynowy i endokrynowy – wyspy trzustkowe – morfologiczna i czynnościowa klasyfikacja komórek.
3. Układ pokarmowy. Ogólna budowa ślinianek. Odcinki wydzielnicze: pęcherzyk surowiczy, cewka śluzowa, cewka śluzowa z półksiężycem surowiczym. Przewody wyprowadzające, charakterystyka morfologiczna i czynnościowa. Różnice w budowie i czynności poszczególnych typów ślinianek. Skład śliny. Budowa i funkcja zęba: szkliwo, zębina, cement, miazga zęba, ozębna, dziąsło. Etapy rozwoju zęba.
4. Układ nerwowy. Ośrodkowy układ nerwowy: mózgowie i rdzeń kręgowy. Istota biała i szara, kora mózgu i kora mózdzku, opony mózgowo-rdzeniowe, splot naczyniówkowy. Obwodowy układ nerwowy: zwoje nerwowe, nerwy.
5. Narządy zmysłów. Budowa i funkcja oka oraz ucha.
6. Układ rozrodczy żeński. Budowa i funkcja części korowej i rdzennej gonady żeńskiej. Pęcherzyki jajnikowe: pierwotne, wzrastające, dojrzewające, dojrzałe pęcherzyki jajnikowe. Ciało żółte i ciało białawe. Pęcherzyki atrezyjne. Budowa i funkcja jajowodu. Budowa i funkcja macicy. Pochwa.
7. Powłoka wspólna ciała. Skóra i wytwory skórne. Budowa naskórka, skóry właściwej i tkanki podskórnej. Gruczoł łojowy, potowy oraz mlekowy. Budowa włosa na wysokości korzenia.
8. Zaliczenie końcowe.

3.4. Metody dydaktyczne

Wykład: wykład z prezentacją multimedialną, przekazywanie studentom pogłębionej wiedzy naukowej z zakresu histologii, embriologii oraz cytofizjologii, rozwiązywanie problemów badawczych

Seminaria: prezentacja multimedialna, dyskusja, praca w grupach, przygotowanie opracowania problemu badawczego i metodyki badawczej na podstawie publikacji naukowych, poszukiwanie i zbieranie danych literaturowych na podstawie publikacji naukowych, praca z bazami danych

Ćwiczenia: wstęp teoretyczny z prezentacją multimedialną, praca z mikroskopem, praca w grupach, dyskusja, udział w planowaniu i wykonywaniu eksperymentów – obsługa podstawowego sprzętu będącego na wyposażeniu pracowni histologicznej, opracowanie wyników doświadczeń, analiza statystyczna, formułowanie i analiza wniosków, udział w pisaniu publikacji naukowej i przygotowaniu komunikatu zjazdowego

Case center – baza preparatów histologicznych

4. Metody i kryteria oceny

4.1. Sposoby weryfikacji efektów kształcenia

Symbol efektu	Metody oceny efektów kształcenia (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	Kolokwium, egzamin teoretyczny	W, ĆW, S
EK_02	Kolokwium, egzamin teoretyczny	W, ĆW, S
EK_03	Kolokwium, egzamin teoretyczny	S
EK_04	Obserwacja w trakcie zajęć, egzamin praktyczny	ĆW
EK_05	Kolokwium, egzamin praktyczny	W, ĆW, S
EK_06	Kolokwium, egzamin teoretyczny	W
EK_07	Kolokwium, egzamin teoretyczny	W
EK_08	Kolokwium, egzamin teoretyczny	W
EK_09	Kolokwium, egzamin teoretyczny	W, ĆW

4.2. Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Wiadomości z wykładów wymagane w kolokwiach (EK_01, EK_02, EK_05-EK_09).

Egzamin teoretyczny (EK 01-03, EK 06-09):

Test 100 pytań jednokrotnego wyboru obejmujące zagadnienia z histologii, embriologii i cytofizjologii z treści merytorycznych wykładów, seminariów i ćwiczeń.

Egzamin praktyczny (EK 04, EK 05):

Rozpoznanie 12 preparatów pod mikroskopem i/lub elektronogramów.

Seminaria – zaliczenie z oceną uwzględniającą (EK 01-EK 03, EK 05):

1. Obecność na zajęciach.
2. Oceny z trzech kolokwii w semestrze letnim.

Zakres ocen: 2.0 – 5.0

Ćwiczenia – zaliczenie z oceną uwzględniającą (EK 01, EK 02, EK 04, EK 05):

1. Umiejętności studenta – rozpoznawanie preparatów histologicznych.
2. Obecność na zajęciach.
3. Oceny z trzech kolokwii w semestrze letnim.
4. Poprawnie uzupełniony zeszyt ćwiczeń.
5. Aktywność na ćwiczeniach.

Zakres ocen: 2.0 – 5.0

Ocena wiedzy (ćwiczenia): Kolokwia – obejmują część praktyczną w postaci rozpoznania zdjęć preparatów lub preparatów pod mikroskopem oraz części teoretycznej w formie pytań testowych jednokrotnego wyboru, schematów i pytań otwartych/odpowiedzi ustnej (20 pytań – ćwiczenia; 5 pytań – seminaria)

5.0 – wykazuje znajomość każdej z treści kształcenia na poziomie 90%-100%

4.5 – wykazuje znajomość każdej z treści kształcenia na poziomie 84%-89%

4.0 – wykazuje znajomość każdej z treści kształcenia na poziomie 77%-83%

3.5 – wykazuje znajomość każdej z treści kształcenia na poziomie 70%-76%

3.0 – wykazuje znajomość każdej z treści kształcenia na poziomie 60%-69%

2.0 – wykazuje znajomość każdej z treści kształcenia poniżej 60%.

Ocena umiejętności:

5.0 – student aktywnie uczestniczy w zajęciach, jest dobrze przygotowany z zakresu teorii bieżącego materiału, prawidłowo interpretuje zależności między budową i funkcją omawianych tkanek, narządów i układów, rozpoznaje prawidłowo pod mikroskopem podstawowe elementy strukturalne oraz rozpoznaje prawidłowo narządy na preparatach histologicznych,

4.5 – student aktywnie uczestniczy w zajęciach, z niewielką pomocą prowadzącego, prawidłowo interpretuje zachodzące zjawiska, rozpoznaje prawidłowo pod mikroskopem podstawowe elementy strukturalne oraz rozpoznaje prawidłowo narządy na preparatach histologicznych,

4.0 – student aktywnie uczestniczy w zajęciach, nie zawsze potrafi samodzielnie rozwiązać problemu i rozpoznać prawidłowo pod mikroskopem podstawowych elementów strukturalnych oraz rozpoznaje narządy na preparatach histologicznych, wykonuje te czynności z pomocą prowadzącego,

3.5 – student uczestniczy w zajęciach, jego zakres przygotowania nie pozwala na całościowe przedstawienie omawianego problemu, wysnuwa nieprawidłowe wnioski i nieprawidłowo rozpoznaje pod mikroskopem podstawowe elementy strukturalne oraz rozpoznaje prawidłowo narządy na preparatach histologicznych,

3.0 – student uczestniczy w zajęciach, formułuje wnioski wymagające korekty ze strony prowadzącego,

popołniając jednak drobne błędy, nie do końca rozumiejąc zależności i powiązania przyczynowo-skutkowe, popełnia dużo błędów, gdy rozpoznaje pod mikroskopem podstawowe elementy strukturalne oraz rozpoznaje prawidłowo narządy na preparatach histologicznych,

2.0 – student biernie uczestniczy w zajęciach, wypowiedzi są niepoprawne merytorycznie, nie rozumie problemów, rozpoznaje nieprawidłowo pod mikroskopem podstawowe elementy strukturalne oraz narządy na preparatach histologicznych.

5. Całkowity nakład pracy studenta potrzebny do osiągnięcia założonych efektów w godzinach oraz punktach ECTS

Aktywność	Liczba godzin/nakład pracy studenta
godziny zajęć wg planu z nauczycielem	55
przygotowanie do zajęć	40
udział w konsultacjach	2
czas na napisanie referatu/eseju	-
przygotowanie do egzaminu	50
udział w egzaminie	2
inne (jakie?)	-
SUMA GODZIN	154
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	6

6. Praktyki zawodowe w ramach przedmiotu/modułu

wymiar godzinowy	-
zasady i formy odbywania praktyk	-

7. Literatura

Literatura podstawowa:

Histologia:

1. Cichoński T., i wsp., Kompendium histologii (skrypt dla studentów nauk medycznych i przyrodniczych). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2009.
2. Zabel M., Histologia, podręcznik dla studentów medycyny i stomatologii. Wydawnictwo Medyczne Urban&Partner, Wrocław, 2013.

Embriologia:

3. Bartel H., Embriologia dla studentów medycyny. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa, 2012.

Cytofizjologia:

4. Alberts B., Podstawy biologii komórki. PWN, 2009.
5. Kawiak J., Zabel M., Seminaria z cytofizjologii dla studentów medycyny, weterynarii i biologii. Elsevier Urban&Partner, Wrocław, 2014.

Literatura uzupełniająca:

Histologia:

6. Young B., i wsp., Wheater. Histologia. Podręcznik i atlas. Wydawnictwo Elsevier Urban&Partner, Wrocław, 2006.
7. Sawicki W., Histologia. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa, 2012.
8. Welsch U., Histologia. Atlas histologii. Sobotta. Tłumaczenie i redakcja naukowa: Maciej Zabel, Wydawnictwo Urban&Partner, Wrocław, 2002.

Embriologia

9. Bartel H., Embriologia medyczna. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa, 2012.

10. Moore K.L., Persaud T.V.N., Torchia M.G., Embriologia i wady wrodzone. Elsevier, 2013.

Cytofizjologia:

10. Fuller G.M., Podstawy molekularne biologii komórki. PZWL, 2000.

11. Kłyszajko-Stefanowicz L., Cytobiochemia. PWN, 2002.

12. Stokłosowa S., Hodowla komórek i tkanek. PWN, 2011.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej